

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Henkilökohtaiset oppimistilit

Valtioneuvoston selvitys: Pienet osaamiskokonaisuudet

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Henkilökohtaiset oppimistilit (E 138/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys: Pienet osaamiskokonaisuudet (E 139/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Ulla-Jill Karlsson, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Päivi Bosquet, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Saara Ikkela, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Pauliina Porkka, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Kirsi Heinivirta, Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Jotpa)
- yli-insinööri Arto Pekkala, Opetushallitus
- asiantuntija Samuli Maxenius, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- asiantuntija Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- toiminnanjohtaja Tanja Risikko, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYKSET

Ehdotus

E 138/2021 vp

Euroopan komissio julkaisi 10.12.2021 ehdotuksensa neuvoston suosituksiksi henkilökohtaisista oppimistileistä (COM(2021) 773 final).

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

Suosituksella pyritään tukemaan jäsenvaltioiden uudistuksia, jotta yhä useampi aikuinen voisi osallistua koulutukseen osallistumisasteen nostamiseksi ja osaamisvajeen pienentämiseksi. Tämä edistäisi osaltaan EU:n tavoitetta edistää kilpailukykyistä sosiaalista markkinataloutta, joka tähtää täystyöllisyyteen ja sosiaaliseen edistykseen.

Sen tavoitteena on erityisesti:

- a) tukea kaikkien työikäisten aikuisten pääsyä koulutukseen, myös ammatillisia siirtymiä varten riippumatta henkilön työmarkkina-asetasta;
- b) lisätä yksilöiden kannusteita ja motivaatiota hakeutua koulutukseen.

Tätä varten suositellaan, että jäsenvaltiot:

- a) perustavat henkilökohtaisia oppimistilejä, joiden avulla ihmiset voivat osallistua työmarkkinoiden kannalta merkitykselliseen koulutukseen, kaikille työikäisille aikuisille kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja asianomaisia sidosryhmiä;
- b) perustavat tukielpoisten koulutus-, uraohjaus- ja validointimahdollisuuksien julkisen rekisterin ja julkaisevat selkeät säännöt erilaisten työmarkkinoiden kannalta merkityksellisten koulutus-, uraohjaus- ja validointimahdollisuuksien sisällyttämisestä rekisteriin läpinäkyvien laatuvaatimusten ja osaamista koskevan tiedon perusteella, ja avaavat ne saataville digitaalisen rekisterin kautta;
- c) tarjoavat uraohjausta ja aiemmin hankitun osaamisen validointia sekä palkallista opintovapaata.

E 139/2021 vp

Euroopan komissio julkaisi 10.12.2021 ehdotuksensa neuvoston suosituksiksi pienistä osaamiskokonaisuuksista (COM(2021) 770 final).

Komission esitys neuvoston suositukseksi pienistä osaamiskokonaisuuksista laajentaa oppimismahdollisuuksia kaikille, ja edistää joustavampia, läpi elämän ulottuvia oppimispolkuja. Ehdotuksen mukaan pienet osaamiskokonaisuudet ovat keino täydentää ja kehittää koulutusta, elinikäistä oppimista ja työllistyvyyttä tukien samalla myös sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa.

Komission ehdotuksella pyritään siihen, että pieniä osaamiskokonaisuuksia voitaisiin hyödyntää eri oppilaitoksissa, yrityksissä, eri sektoreilla ja yli valtioiden rajojen. Tätä varten jäsenvaltioiden olisi sovittava

- yhteisestä määritelmästä,
- niiden kuvailemiseen käytettävistä vakioelementeistä (standardi)
- sekä niiden suunnittelua ja myöntämistä koskevista keskeisistä periaatteista.

Tätä varten suositellaan jäsenvaltioita

- ottamaan käyttöön yhteinen määritelmä, standardit ja keskeiset periaatteet pienten osaamiskokonaisuuksien suunnitteluun, käyttöönottoon ja siirrettävyyteen
- kehittämään pienten osaamiskokonaisuuksien ekosysteemi
- hyödyntää pienten osaamiskokonaisuuksien potentiaali elinikäisen osaamisen ja työllistämisen tukemisessa.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

Jäsenvaltioiden tulisi käyttää pieniä osaamiskokonaisuuksia työkaluna saavuttaakseen tavoitteen 60% aikuisen osallistumisesta koulutukseen vuosittain. Esityksen mukaan pienten osaamiskokonaisuuksien ei ole tarkoitus korvata perinteisiä tutkintoja.

Valtioneuvoston kanta

E 138/2021 vp

Eurooppalaisten osaamistason vahvistaminen, koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen ja jatkuvan oppimisen tukeminen ovat edellytyksenä EU:n globaalille kilpailukyvyille, vihreälle ja digitaaliselle siirtymälle sekä yhteiskuntien resilienssin vahvistamiselle.

Suomi kannattaa suosituksen tavoitetta tukea uudistuksia, joiden avulla yhä useampi aikuinen osallistuisi koulutukseen ja osaamiserot kaventuisivat. Suosituksen tavoitteet ovat yhteneväisiä Suomen hallitusohjelmaan sisältyvässä parlamentaarisisessa jatkuvan oppimisen uudistuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa. Keskeisimpiä tavoitteita ovat väestön osaamistason nousu, osallistumisen tasa-arvon lisääntyminen, työllisyysasteen paraneminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden paraneminen. Parlamentaarinen ryhmä linjasi 27 toimenpidettä, joita tavoitteisiin pääsemiseksi käynnistetään. Komission tavoin Suomi haluaa edistää työikäisten aikuisten osaamisen kehittämistä ja mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen työn ohessa ja sen aikana.

Suomi kuitenkin suhtautuu varauksellisesti komission aloitteeseen henkilökohtaisista oppimistileistä, sillä kaikille työikäisille perustettavat henkilökohtaiset oppimistilit eivät vastaisi Suomen keskeisiin työikäisten osaamisen kehittämisen haasteisiin. Jäsenmailla tulisi olla mahdollisuus valita keinot suosituksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseen huomioiden niiden omat lähtökohdat ja nykyiset järjestelmät. Suomessa osallistumisaste on maailman korkeimpia ja osallistumisen esteet ovat vähäiset. Suomen koulutusjärjestelmä on universaali, koulutus on maksutonta tai edullista, joustavasti tarjolla ja se on avointa kaikille osaamistasosta riippumatta.

Suomi painottaa, että jäsenmaiden välillä on eroja koulutukseen osallistumisessa ja koulutusjärjestelmissä, minkä vuoksi myös keinojen ja ratkaisujen tavoitteen saavuttamiseksi tulee olla erilaiset. Suomessa aikuiskoulutukseen osallistumisessa on kansainvälisesti vertailtuna merkittäviä ryhmien välisiä eroja, esimerkiksi 60 % keskitason tai hyvät perustaidot omaavista ja vain 29 % heikot perustaidot omaavista osallistuu koulutukseen. Yleisimmät esteet koulutukseen osallistumiselle ovat vaikeus yhteensovittaa koulutusta ja työtä sekä perhesyistä johtuva ajanpuute. Heikkojen perustaitojen varassa olevilla osallistumattomuuden taustalla on motivaation puute, jonka syynä voi olla koulutuksen hyötyjen aliarvioiminen, aikaisemmat negatiiviset kokemukset ja oppimisvaikeudet sekä lähipiirin ja ympäristön negatiivinen vaikutus koulutuksen hakeutumiseen. Lisäksi heikomman pohjakoulutuksen seurauksena henkilöillä voi olla heikommat valmiudet opiskeluun ja koulutusjärjestelmässä navigointiin. Suomi pyrkii parlamentaaristen linjausten mukaisesti parantamaan koulutuksen kohdentumista ja osallistumisen tasa-arvoa muun muassa räätälöimällä ja kehittämällä koulutustarjontaa erilaisten aliedustettujen ryhmien tarpeisiin, lisäämällä hakevaa toimintaa, uudistamalla korkeakoulujen ja oppilaitosten nykyistä työikäisille kohdentuvaa koulutustarjontaa, luomalla uusia, joustavia, työn ohessa suoritettavia, lyhytkestoisia, räätälöityjä ja työelämän tarpeisiin vastaavia osaamispalveluita sekä kehittämällä työikäisten oh-

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

jaus- ja neuvontapalveluja. Henkilökohtaisilla oppimistileillä ei näkemyksemme mukaan ratkaisuta keskeisiä syitä, joiden takia heikkojen perustaitojen varassa olevat aikuiset eivät osallistu koulutukseen. Esimerkiksi heikkojen perustaitojen varassa olevien maahanmuuttajien osaamisen kehittämistä ja työllistymistä voidaan ennemmin parantaa varmistamalla heille räätälöityjä koulutuksia ja hakevaa toimintaa.

Suomi tukee komission tavoitetta kohdentaa uudelleen kouluttautumista erityisillä lisäetuilla sitä eniten tarvitseville. Suomi kuitenkin suhtautuu varauksellisesti siihen, edistävätkö komission aloitteessa esitetty malli ja kriteerit tosiasiaa riittävästi näiden henkilöiden kouluttautumista. Malli voi johtaa myös siihen, että henkilökohtaista oppimistiliä hyödyntävät jo muutoinkin eniten kouluttautuvat henkilöt. Kansallisten ja suhteellisen pysyvien kriteerien määrittely lisäkoulutusoikeuksien kohdentamiseen ei ole yksinkertaista. Riskinä on, ettei yleisillä ja suhteellisen pysyvillä kriteereillä kyetä riittävästi kohdentamaan koulutuksia uudelleen koulutusta eniten tarvitseville.

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen listata rekisteriin, mitkä koulutus-, uraohjaus- ja validointimahdollisuudet ovat tukikelpoisia. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää siihen, onko tämä lähestymistapa riittävän dynaaminen ja joustava. Lisäksi Suomi miettii, ohjaako malli riittävästi yksilöä osallistumaan työmarkkinoiden kannalta relevanttiin koulutukseen. Koulutuksen relevanttius työmarkkinoiden kannalta riippuu yksilön taustasta ja tilanteesta, jolloin sen määrittäminen kaikkia työikäisiä koskien on haastavaa. Tukikelpoisten koulutusten määrittäminen koskien kaikkia työikäisiä ei ole tarkoituksenmukaista yhä nopeammin muuttuvassa maailmassa, jossa osaamisen kehittämisen tarpeet vaihtelevat äkillisestikin. Suomi toteaa, että työikäisten osaamispalveluiden uudistaminen, ennakkoinnin kehittäminen sekä koulutus- ja osaamispalveluiden kohdentaminen erityisesti rakennemuutosaloille ja koulutuksessa aliedustetuille ryhmille on osa jatkuvan oppimisen vahvistamista Suomen kestävässä kasvun ohjelmassa.

Komissio jättää ehdotuksessaan jäsenvaltioille vapauden päättää oppimistilien rahoituksesta, kunhan jäsenvaltiot varmistavat riittävän ja kestävä rahoituksen ja helpottavat julkisten ja yksityisten rahoituslähteiden yhdistämistä. Suomi kuitenkin huomauttaa, että kollektiivinen malli merkitsisi uusia veroluonteisia maksuja työnantajille ja työntekijöille.

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission esitykseen siitä, että yksilöillä olisi mahdollisuus kerryttää henkilökohtaista oppimistiliä pidemmän tai kalliimman koulutuksen rahoittamiseksi. Pitkäkestoinen koulutus toteutetaan Suomessa pääosin koulutuslainsäädännössä säänneltyä koulutuksena, joka rahoitetaan osana lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen tai korkeakoulujen rahoitusjärjestelmää. Ehdotus toisi rinnalle uuden koulutuksen rahoitusmuodon ja voisi vaarantaa perusjärjestelmän riittävän rahoituspohjan. Suomessa jatkuvan oppimisen uudistamisen linjauksena on päinvastoin luoda lyhytkestoista ja joustavaa, työn ohessa suoritettavaa koulutustarjontaa. Lisäksi riskinä on, että kaikki työikäiset kattava malli laajentaisi kohderyhmää ja johtaisi kuitenkin julkisen rahoituksen pirstaloitumiseen niin pieniin osiin, että se riittäisi vain melko lyhyisiin koulutuksiin tai kattaisi vain vähäisen osan koulutuskustannuksista. Tämä voisi johtaa siihen, että malli ei vähentäisi työikäisten osallistumista maksuttomaan tutkintokoulutukseen tai että tiliä hyödyntäisivät ne, joilla on itsellä varaa kattaa jäljelle jäävä osuus koulutuksen kustannuksista.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

Lisäksi Suomi haluaa nostaa esiin, että toivottujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi merkittäviä panostuksia henkilökohtaisten oppimistilien rahoitukseen. Mikäli tähän siirrettäisiin määrärahaa nykyisistä valtion ja kuntien koulutukseen kohdentamista voimavaroista, vähentäisi tili nykyisen toiminnan perusrahoitusta ja lisäisi ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen rahoituksellista epävarmuutta sekä vaikuttaisi niiden pitkäjänteiseen kehittämiseen. Lisäksi rahoituksen siirtäminen voisi vaarantaa Suomen muiden kansallisten koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamista: koko nuorten ikäluokka suorittaa toisen asteen tutkinnon ja vähintään 50 % nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Suomi kiinnittääkin huomiota siihen, että aikuiskoulutukseen osallistumisen parantamiseksi tehtävät panostukset on tasapainotettava muiden kansallisten koulutus- ja työvoimapolitiittisten panostusten kanssa.

Suomi suhtautuu myös varauksellisesti erillisten henkilökohtaisiin oppimistileihin liittyvien tietojärjestelmien perustamisen ja ylläpidon aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja hallinnolliseen työhön. Suomi pyrkii uudistamaan jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koko koulutusjärjestelmän kattaen sekä poikkihallinnollisesti osana Suomen kestäväen kasvun ohjelmaa.

Suomi tukee komission ehdotusta uraohjauksen ja osaamisen validoinnin kehittämisestä. Suomi kiinnittää huomiota myös koulutuksen aikaiseen ohjaukseen. Mahdollisuudet saada uraohjausta ja osaamisen validointia työssä ollessa ovat vähäiset, ja olemassa olevia palveluita ei osata hyödyntää. Suomi on parlamentaarisesti linjannut ohjauksen kehittämisestä, osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistämisestä sekä digitaalisten tietovarantojen ja palvelujen kehittämisestä.

Suomi kannattaa komission esitystä lisätä hakevaa toimintaa ja viestintätoimia etenkin niille, jotka tarvitsisivat eniten uudelleen koulutusta. Hakevan toiminnan lisääminen on kohdennettujen koulutus- ja tukitoimien lisäksi yksi Suomen keskeisiä keinoja kohdentaa koulutusta sitä eniten tarvitseville, parantaa aikuiskoulutuksen osallistumisastetta ja nostaa aikuisväestön osaamista-soa.

Palkansaajille annettavien palkallista opintovapaata koskevien säännösten osalta Suomi toteaa, että Suomessa palkansaajilla on subjektiivinen oikeus opintovapaaseen ja opintovapaan aikana opintoja voidaan tukea opintotuella tai aikuiskoulutustuella. Aikuiskoulutustuet rahoitetaan isoilta osin työttömyysvakuutusmaksuilla, joiden maksuvelvollisuus on työnantajilla ja työntekijöillä. Olemassa olevien järjestelmien muutostarpeita tarkastellaan muun muassa sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lisäksi Suomi haluaa nostaa esiin, että merkittävä osa työuran aikaisesta oppimisesta tapahtuu työpaikalla ja osana työn tekemistä. Julkisen sektorin ja työpaikkojen on kyettävä kehittämään osaamisen kehittämiselle suotuisaa toimintaympäristöä.

E 139/2021 vp

Eurooppalaisten osaamistason vahvistaminen, koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen ja jatkuvan oppimisen tukeminen ovat edellytys EU:n globaalille kilpailukyvyille, vihreälle ja digitaaliselle siirtymälle sekä yhteiskuntien resilienssin vahvistamiselle.

Komission tavoin Suomi näkee tärkeänä, että henkilöillä on mahdollisuus osaamisen joustavaan kehittämiseen ja päivittämiseen niin tutkintoa ennen, tutkinnon aikana kuin sen jälkeenkin. Tämä on välttämätöntä, jotta oppijat, työntekijät ja työnhakijat voivat vastata työelämän ja yhteiskun-

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

nan osaamistarpeisiin ja kehittää omaa osaamistaan. Suomi katsoo, että pienet osaamiskokonaisuudet eivät ole Suomessa täysin uusi ajatus vaan enemmän olemassa olevan monimuotoisen osaamisen kehittämistä tukevan tarjonnan uudelleenkonseptointia. Pienet osaamiskokonaisuudet nähdään Suomessa yhtenä tärkeänä keinona osaamisen joustavassa kehittämisessä ja työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaamisessa. Komission esittämä ajatus yhteisestä määritelmästä ja periaatteista onkin sinänsä kannatettava yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi — myös rajat ylittävissä yhteistyössä. Esitetyn standardin ja periaatteiden kautta dokumentoinnista tulisi yhdenmukaisempaa, mikä auttaisi hankitun osaamisen hyödyntämistä eri tarkoituksiin. Suomen näkökulmasta keskeistä on osaamisen kehittämistä tukeva ketterämpi tarjonta, mutta myös jo olemassa olevan osaamisen todentaminen. Lisäksi tulee pyrkiä yhteentoimivien ratkaisujen luomiseen tiedonvaihtoon liittyen. Suomi korostaa, että pienistä osaamiskokonaisuuksista keskusteltaessa tulee välttää termiä ”tutkinto” epäselvyyksien välttämiseksi.

Ehdotettu standardi pienille oppimiskokonaisuuksille ei välttämättä ole kaikille tarkoituksenmukainen esitetyssä laajuudessaan. Yhteisen standardin määrittelyn yhteydessä onkin hyvä katsoa, ettei se kankeuta ketterää osaamisen kehittämistä. Suomessa on käynnissä jatkuvan oppimisen uudistus, johon kuuluu myös uusien digitaalisten palveluiden kehitys systeemisen muutoksen tukemiseksi. Suomi muistuttaakin, ettei keskustelua pienistä osaamiskokonaisuuksista tule käydä erillään muusta osaamisen kehittämistä tukevista järjestelmistä.

Suomi näkee tervetulleena sen, että aloite huomioi virallisen koulutuksen lisäksi myös epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat asettaneet kestävä kasvun ohjelman ja jatkuvan oppimisen uudistuksen toimeenpanoa varten työryhmän, jonka tehtävänä on edistää ja ohjata työpaikoilla ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisen työvälineiden ja menettelyjen luomista. Osana tätä työtä pohditaan myös pienten osaamiskokonaisuuksien hyödyntämistä osaamisen näkyväksi tekemisessä.

Esitys mahdollistaa myös virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolisten toimijoiden, kuten yritysten, kolmannen sektorin tai muiden yksityisten toimijoiden pienten osaamiskokonaisuuksien kehittämisen ja tarjoamisen. Esityksessä painotetaan muun muassa pienten osaamiskokonaisuuksien läpinäkyvyyttä, laatua ja siirrettävyyttä. Suomi haluaa korostaa, että pienten, räätälöityjen osaamiskokemusten laadunvarmistus saattaa muodostua haasteelliseksi erilaisten toimijoiden ja oppimisympäristöjen moninaisuudessa. Suomi haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, että eri koulutuksen tarjoajien erot ja mahdollisuudet koulutussisältöjen tuottamisessa ja tarjoamisessa on tärkeää tuoda esiin selvästi ja läpinäkyvästi oppijoiden oikeuksien turvaamiseksi. Suomi katsoo, että kysymykset pienten osaamiskokonaisuuksien mahdollisesta sijoittumisesta kansallisiin viitekehyksiin tulee ratkaista EQF-suosituksen mukaisesti jäsenmaissa eurooppalainen yhteistyö huomioiden.

Esitys kannustaa laajentamaan pienten osaamiskokonaisuuksien kautta korkeakoulujen roolia elinikäisen oppimisen tarjoajana, myös eurooppalaisten yliopistojen allianssien kautta. Suomi totea, että jäsenmaiden tulee itse voida päättää sopivasta tavasta tuoda tarjontaa esille.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta valtioneuvoston kannassa esitetyn tavoin pitää henkilökohtaisten oppimistilien ja pienten osaamiskokonaisuuksien taustalla olevia tavoitteita edistää aikuisten koulutukseen osallistumista ja kaventaa osaamiseroja kannatettavina. On tärkeää huolehtia siitä, että työikäisillä aikuisilla on riittävät mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen, myös työn ohessa. Tavoitteet ovat yhteneväisiä parlamentaarisessa jatkuvan oppimisen uudistuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa.

Henkilökohtaiset oppimistilit

Valiokunta valtioneuvoston kantaan yhtyen katsoo, että henkilökohtaiset oppimistilit eivät ole oikea keino vastata työikäisten osaamisen kehittämisen haasteeseen. Suomessa kansainvälisesti tarkasteltuna ongelmana ei ole koulutukseen osallistumattomuus, vaan koulutuksen kasautuminen osalle väestöstä. Tavoitteena onkin parantaa koulutuksen kohdentamista siten, että myös aikuiskoulutuksessa aliedustetut ryhmät (muun muassa perusasteen koulutuksen varassa olevat, maahanmuuttajat ja yrittäjät) osallistuvat koulutukseen nykyistä enemmän. Tähän tarvitaan mm. toimivia ohjauspalveluja, hakevaa toimintaa ja koulutuspalveluiden saatavuuden kehittämistä.

Suomen koulutusjärjestelmä tarjoaa laajasti maksutonta koulutusta myös työikäisille. Monia opintoja, esimerkiksi oppisopimus, voidaan integroida osaksi työtä. Lisäksi koulutus on opiskelijalle maksutonta tai edullista. Koulutukseen osallistumista edesauttavat myös oikeus opintovaapaaseen sekä mahdollisuus opiskella aikuiskoulutustuen tai työttömyysetuuden turvin.

Jotta henkilöt osallistuisivat työmarkkinoiden kannalta relevanttiin koulutukseen, komissio ehdottaa, että oppimistilien koulutusosoikeuksia voisi käyttää vain niihin koulutus-, uraohjaus- ja validointimahdollisuuksiin, jotka määritettäisiin tukikelpoisiksi. Tukikelpoisuuden kriteerit on tarkoitus määrittellä kansallisesti. Valiokunta asiantuntijakuulemiseen viitaten katsoo, että kriteerit on haastava toteuttaa niin, että ne ohjaavat riittävästi henkilöitä osallistumaan työelämän tarpeen kannalta relevanttiin koulutukseen. Työelämän tarpeet vaihtelevat esimerkiksi alueittain ja joskus myös äkillisesti. Samoin yksilölliset tekijät, kuten henkilöiden erilaiset koulutus- ja osaamisaustat, vaikuttavat koulutustarpeeseen. Siten pysyvien ja kaikkia koskevien kriteereiden määrittäminen on haastavaa.

Ehdotuksessa on jätetty liikkumavaraa oppimistilien rahoitusmalliin, mutta jäsenmaiden tulisi varmistaa riittävä ja kestävä rahoitus. Jos oppimistilit rahoitetaan julkisesti, johtaisi se Suomessa julkisen rahoituksen sirpaloitumiseen. Tämä ei tue Suomen tavoitetta parantaa julkisten resurssien kohdentumista työelämän ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valiokunta korostaa, että aikuiskoulutusjärjestelmät ja koulutuksen rahoittamisen vastuut ovat erilaisia eri jäsenmaissa, minkä vuoksi kunkin jäsenmaan tulee voida itse päättää niistä keinoista, joilla koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin pyritään.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

Pienet osaamiskokonaisuudet

Valiokunta katsoo, että pienet osaamiskokonaisuudet ovat yksi tärkeä koulutusjärjestelmän osa osaamisen kehittämisessä ja näkyväksi tekemisessä niin tutkintoa ennen, tutkinnon aikana kuin sen jälkeenkin. Pienet osaamiskokonaisuudet antavat mahdollisuuksia uuden oppimiseen myös henkilöille, jotka eivät pitempikestoiseen koulutukseen hakeudu. Keskeistä on, että koulutustarpeisiin voidaan vastata joustavasti.

Koulutustarpeisiin vastaavan koulutustarjonnan lisäksi on tärkeä hyödyntää myös jo olemassa olevan osaamisen todentaminen. Pienet osaamiskokonaisuudet tulee voida liittää osaksi tutkintokoulutusta osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen kautta. Vapaan sivistystyön rooli on tärkeä huomioida erikseen.

On hyvä, että komission esitys mahdollistaa myös virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolisten toimijoiden, kuten yritysten, kolmannen sektorin tai muiden yksityisten toimijoiden pienten osaamiskokonaisuuksien kehittämisen ja tarjoamisen. Oleellista on, että pienet osaamiskokonaisuudet ovat osa laajempaa osaamisen kehittämistä tukevaa järjestelmää. Pieniä osaamiskokonaisuuksia ei kuitenkaan tule sekoittaa tutkintoihin, vaikka komission virallisessa suomenkielisessä käänöksessä käytetään sanaa ”mikrotutkinto”.

Jotta pienet osaamiskokonaisuudet olisivat laadukkaita ja niitä voisi hyödyntää eri oppilaitoksissa, yrityksissä, eri sektoreilla ja yli valtioiden rajojen, komissio esittää niille yhteistä määritelmää (standardi), joka koostuisi opiskelijan ja koulutuksen tunnistetietojen lisäksi myös mahdollisesti koulutuksen eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (European Qualifications Framework, EQF) mukaisesta kansallisesta luokituksesta sekä eurooppalaisen yhteisen koulutuksen mitoituksen (European Credit Transfer and accumulation System, ECTS) mukaisesta koulutuksen mitoituksesta.

Komission esittämä ajatus yhteisestä määritelmästä ja periaatteista on sinänsä kannatettava yhteisen ymmärryksen lisäämiseksi. Esiitetty määritelmä on kuitenkin varsin laaja eikä välttämättä kaikille tarkoituksenmukainen. Valiokunta valtioneuvoston kantaan yhtyen katsoo, että yhteisen standardin määrittelyn yhteydessä on tarpeen säilyttää joustavuus, jottei se vaikeuta osaamisen kehittämistä ottaen huomioon käynnissä oleva jatkuvan oppimisen uudistus, johon kuuluu myös uusien digitaalisten palveluiden kehitys systemisen muutoksen tukemiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että keskustelua pienistä osaamiskokonaisuuksista ei tule käydä erillään muusta osaamisen kehittämistä tukevista järjestelmistä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2022 vp

Helsingissä 3.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen